

Angerja majandamine ja ametlik kaitse pole eriti efektiivsed

Euroopa angerjas on IUCN punases raamatus äärmiselt ohustatud liikide nimekirjas, vaid sammu kaugusel looduses väljasuremisest. Angerjas on nimekirja kantud CITES määruse (loodusliku loomastiku ja taimestiku ohustatud liikidega kauplemise konventsioon) Lisa II alusel alates 2009. aastast. See tähendab, et eksport Euroopast välja on keelatud, ent sellele vaatamata kestab kaubitsemine Euroopa Liidu piirides edasi.

2007. aastal otsustas EL ühiselt kehtestada angerjavarude taastamise majanduskava. Kavaga seotud liikmesriikidelt nõutakse meetmeid tagamaks 40% täiskasvanud angerjate jõudmine merre, et need võiksid segamatult rännata kudemisaladele Sargasso merre, mis asub Põhja-Ameerika akvatooriumis. Iga liikmesriigi enda vastutuses on rakendada sobivaid meetmeid, ent need pole seni olnud piisavalt tulemuslikud, eriti aktiivse kalapüügi tõttu.

2015. aastal, seoses angerja kandmisega Metsloomade rändliikide kaitse konventsiooni (CMS) Lisasse II astuti järgmised sammud angerja kaitse tõhustamiseks ja populatsioonide kahanemise peatamiseks. See konventsioon on spetsiifiliselt suunatud ohustatud liikidele, keda saab aidata rahvusvaheliste kokkulepetega ning see määrab: "Osapooled püüavad sõlmida lepinguid, mis hõlmaksid rändliikide kaitset ja majandamist." Lähteprintsiibiks on see, et niisuguste rahvusvaheliste lepete sõlmimine parandab märkimisväärselt ohustatud liikide seisukorda.

Puhta Läänemere Ühendus (CCB) on poliitiliselt sõltumatu mittetulundusühing, mis ühendab 19 liikmesorganisatsiooni Soomest, Venemaalt, Eestist, Lätist, Leedust, Valgevenest, Ukrainast, Poolast, Saksamaalt, Taanist ja Rootsist. Läänemerd ümbritsevatel CCB liikmesorganisatsioonidel on ühtekokku üle 00 000 liikme.

Peaaegu kõikide CCB liikmesorganisatsioonide üheks oluliseks võtmeteemaks on loodusliku mitmekesisuse kaitsmine. Erilise tähelepanu all on angerja ning pringli, kui ohustatud liikide populatsioonid. Väga olulised on kaitsereežiimiga merealad, kuid need pole Läänemeres piisavalt tõhusad, mistõttu CCB toetab eesmärgi võtta kaitse alla rohkem merealad ja parandada nende kaitse korraldamist.

CCB on mitmete rahvusvaheliste organisatsioonide (nt. HELCOM) liige ning teeb oma erinevate töögruppide abil jõupingutusi kaitse korraldamise, seire ja meetmete rakendamise parandamiseks. Olulised poliitika teemad on WFD, MFSD, elupaikade direktiiv, ühtne kalandus- ja põllumajanduspoliitika, kuna need mõjutavad Läänemere elustikku väga tugevasti.

Coalition Clean Baltic
Uppsala, Sweden
Tel: +46 18 71 11 70
E-mail: sekretariat@ccb.se
www.ccb.se
@ccbnetwork, www.facebook.com/coalitioncleanbaltic

Ohustatud euroopa angerjas

(Euroopa) angerjas, *Anguilla anguilla* (Linnaeus, 1758) on äärmiselt ohustatud kalaliik. Samas võib teda sageli näha kalalettidel. Ühegi teise kalaliigi populatsiooni arvukuse langus ei ole võrreldav angerja omaga. 2015 aastal oli noorte angerjate ränne Põhjamerre 99% võrra madalam võrreldes 1960-ndate ja 1970-ndate aastatega. Selsamal põhjusel kutsuvad erialateadlased ja keskkonnaorganisatsioonid üles angerjapüüki täielikult lõpetama ja vähendama angerjate suremust põhjustavat inimtegevust, näiteks hüdroelektrijaamade mõju.*

Angerja omapärane elutsükkel

Angerjas on ainulaadse ja pika elutsükliga saladuslik kalaliik. Angerjas tuleb ilmale Atlandi ookeanis, Sargasso meres ja peab sigimiseks sinna ka tagasi pöörduma. Angerja vastsed triivivad Põhja-Atlandi hoovustega Euroopa ranniku suunas. Osad neist sisenevad ka Vahemerre ja Läänemerre. Enamus noori angerjaid rändab ülesvoolu magedasse vette, kus nad veedavad suurema osa oma elust. Siiski ei rända üsna suur osa Läänemerre ujunud angerjatest kunagi jõgede ülemjooksule. Selles arengustaadiumis

pole tegemist enam "klaasangerjatega", vaid nende keha on värvunud kollakaks. Pärast suguküpseks saamist, mis leiab aset vanuses 15-30 aastat, hakkab angerja keha transformeeruma. Seedeelundkond muutub ja nad lõpetavad toitumise, silmad kasvavad suuremaks ja küljed muutuvad hõbedaseks. Selles arengujärgus angerjaid tuntakse ka hõbeangerja ehk rändangerja nime all. Nüüd algab viimane järk nende elutsüklist ja nad ujuvad tagasi Sargasso merre kudema.

Läänemere angerjate kohta on teada, et nad elavad väga vanaks, nii et tänapäeval Läänemeres elavad suurekasvulised täiskasvanud angerjad võivad olla koorunud 1990-ndatel või isegi 1980-ndatel aastatel. Niisugune pikk elutsükkel muudab angerja elutegevuse korraldamise ja loodetud majandamistulemuste saavutamise väga vaevanõudvaks. See tähendab ühtlasi ka seda, et kui me ei tegutse kohe praegu ja ei vähenda kalapüüki ja teisi angerjate suremust põhjustavaid tegureid, siis me seame selle ainsa angerjate asurkonna tõsise ohuga silmitsi.

Ametlik kalandus Läänemere piirkonnas

Seni püütakse angerjat kõikides Läänemere äärsetes maades ametlikult. Osad riigid on vähendanud angerjapüüki, osaliselt on see ka lõpetatud, ent vaatamata sellele püütakse teda siiani suurtes kogustes. Kui võtta arvesse angerjavarude kriitilist olukorda, on see vastuvõetamatu. Mitte ükski teine ametliku kalapüügi objekt Läänemere piirkonnas ei kuulu ohustatud liikide nimekirja. Asi on veelgi

tõsisem: välja püütakse eelkõige suuri täiskasvanud angerjaid, kes on valmis rändama tagasi Sargasso merre kudema. Iga surnud kala on ühtlasi surnud "vanem", seega ülimalt vajalik kalavarude taastamiseks. Rootsi ja Taani kalandus põhjustab eriti palju probleeme, kuna nende püügiobjektiks on tervest Läänemerest välja rändav angerjas. Sellega muudetakse näiteks Eestis või Poolas angerja kaitseks tehtud jõupingutused nulliks, kuna neidsamu kalu hakatakse hiljem Taani väinades Rootsi ja Taani vetes püüdma.

Mitteametlik kalandus

Lisaks ametlikule püügile püütakse angerjat ka mitteametlikult. Näiteks Rootsi lõunarannikul ja Taani väinades leiab aset ulatuslik illegaalne kalapüük. 2014. aastal eemaldati reidide käigus ainuüksi kahe ja poole kuu jooksul 1300 püügivahendit (Rootsis ja Taanis) ja see on ilmselt alles jäämäe tipp. Vaadates nende püüniste keskmist väljapüüki, siis on see täiendavalt üle 100,000 täiskasvanud angerja aastas.

Tegelikud arvud on tõenäoliselt märksa suuremad, kuna enamik mitteametlikke püüniseid on seni veel avastamata. Palju ebaseaduslikke püügivahendeid on leitud tänu avalikkuse poolt kontrollorganitele antud vihjetele.

photos: Swedish Coastguard

Hüdroneergia

Üks suurematest ohtudest angerjatele on hüdroelektrijaamad, kuna nende turbiinides purustatakse allavoolu rändavad kalad. Tammid takistavad noorte kalade rännet ülesvoolu. Angerja kaitseks on võimalik rakendada mitmeid lihtsaid võtteid. Esimene ja kõige tõhusam on võrkude paigaldamine hüdrojaamadesse, et suunata kalad vabadesse rändeteedesse. Teine võimalus on turbiinide peatamine nendeks mõneks ööks, mil leiab aset angerja ränne. Kolmas võimalus on kalad kinni püüda ja hüdrojaamast allpool uuesti vabaks lasta, see on nn. püünise ja transpordi meetod. Vee raamdirektiiv tagab pea kõigis EL vetes keskkonna soodsa seisundi, mis tegelikult peaks kätkema ka vabad rändeteed kaladele, kuid Läänemere regioonis see praegusel hetkel veel nii ei ole.

CCB soovitused

- Käsitleda angerja kaitsmist erakorralise abinõuna, et ohustatud liigi kaitse oleks tagatud ja igasugune spetsiifiliselt angerjale suunatud kalapüük oleks keelatud, eriti rändeperioodil.
- Käsitleda ebaseadusliku kalapüügi jälgimist prioriteetse tegevusena, sealjuures parandada ja tõhustada koordineeritud järelevalvet.
- Paluda avalikkuse abi ebaseaduslike püüniste avastamisel, seada tõhusamaks teavitamiseks sisse eriotstarbelised telefoniliinid ja veebiportaalid.
- Angerjamumude püük ja vabastamine tohib olla ainult erakordne abinõu, mida rakendatakse rangelt ainult potentsiaalse kudemisvõimaluse parandamiseks.
- Paigaldada vabad rändeläbipääsud ning kindlustada vajalik püünise ja transpordi meetod nii üles- kui allavoolu kõigis Läänemere angerjajõgedes.
- Leevendusmeetmeid ega püünise ja transpordi meetodit ei tohi kasutada ettekäändena aktiivseks kalapüügiks.
- **Allikas: ICES WGEEL raport and soovitusi 2015 aastaks*